

KONFLIKTY W ODCZUCIU SPOŁECZNYM

Jakie były, jakie są i jakie będą?

Materiał na konferencję prasową w dniu 1 XII 2021,
towarzyszącą konferencji naukowej
„Harmonized longitudinal data on social structure:
Polish research in a cross-national perspective”

Informacja o Polskim Badaniu Panelowym POLPAN

Polskie Badanie Panelowe POLPAN to unikatowy program badania struktury społecznej realizowany od 1988 r. w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN. Badanie odbywa się co 5 lat i oparte jest na indywidualnych wywiadach bezpośrednich. W panelowej części badania uczestniczą regularnie te same osoby (niektóre od początku). Pozwala to analizować losy badanych w długiej perspektywie czasowej. Jednocześnie na każdym etapie badania dobierane są młodsze osoby, co sprawia że wyniki są reprezentatywne dla Polek i Polaków w wieku 21 i więcej lat.

Wywiady są realizowane według kwestionariusza, który zawiera pytania dotyczące przebiegu życia zawodowego, postaw społeczno-politycznych oraz wielu innych kwestii związanych z przystosowywaniem do zmian zachodzących w systemie polityczno-ekonomicznym. Badanie POLPAN było dotychczas realizowane w latach 1988, 1993, 1998, 2003, 2008, 2013 i 2018. Ze względu na swoją specyfikę badanie pozwala na uchwycenie długofalowych trendów. W związku z tym wiele wyników jest aktualnych na dziś i na jutro.

Konflikty w odczuciu społecznym

Jakie były, jakie są i jakie będą?

Jak analizowano konflikty w badaniach POLPAN?

W naszym projekcie od samego początku analizowano konfliktogenność podziałów społecznych wynikających z różnych źródeł: poziomu zamożności, charakteru pracy (pracownicy fizyczni – pracownicy umysłowi), pozycji w strukturze zarządzania (kierownicy – podlegli pracownicy), pozycji w systemie władzy i wpływu politycznego (rządzący – rządzeni). Uwzględniono także wykształcenie oraz wiek i miejsce zamieszkania.

Co jest najczęstszym źródłem konfliktów?

Znamienne jest to, że antagonizmy przypisywane wykształceniu i cechom demograficznym uznawane są za najłabsze. Czynnikiem najbardziej konfliktogennym jest niezmiennie podział na rządzących i rządzonych. Znaczenie napięć społecznych w tym obszarze radykalnie wzrosło w okresie przełomu ustrojowego (1988–1993). Zważywszy na afirmatywny stosunek do przemian w owym czasie, skala negatywnych odczuć w sferze relacji władza-społeczeństwo nieco zaskakuje. W kolejnej

dekadzie tendencja ta jeszcze bardziej się umocniła. W 2003 roku konfliktowość stosunków z władzą dla 90% badanych była oczywista. Późniejsze zmiany w postrzeganiu napięć na linii rządzący – rządzeni nie były jednokierunkowe; po uprzednim wzroście (2008) napięcia te ponownie się zmniejszyły (2018) nie przekraczając jednak poziomu sprzed przełomu ustrojowego.

O roli stosunków politycznych w generowaniu konfliktowej wizji rzeczywistości społecznej świadczy także powszechne przekonanie, iż zróżnicowanie postaw i poglądów politycznych jest źródłem silnych napięć i antagonizmów międzygrupowych. W 2018 roku opinię taką wyrażało 85% badanych.

Jakich konfliktów możemy spodziewać się w przyszłości?

Różnice w zamożności stanowią mniej istotne niż relacje polityczne źródło konfliktów międzygrupowych (50,4%). Niżej też oceniany jest konfliktogenny potencjał różnic wynikających z sytuacji pracy, tj. zarówno z charakteru zajęć, jak i z faktu sprawowanej funkcji w systemie zarządzania. Na te konflikty w 2018 roku wskazuje co najwyżej połowa badanych (40% i 50%). Pogłębia się jednak podział na kierowników i podległych pracowników, co zapewne wiąże się z wymogami globalizującego się rynku pracy. W przyszłości oczekiwać można wzrostu konfliktów pomiędzy pracownikami umysłowymi i fizycznymi. Do polaryzacji takiej prowadzi upowszechnienie technologii informacyjnych oraz rosnąca złożoność systemów organizacji i zarządzania. Wymagania, jakie te procesy narzucają w odniesieniu do wiedzy, znajomości nowych technologii oraz umiejętności przetwarzania informacji, sprawiają, że wartość społeczna i rynkowa pracy umysłowej będzie rosła. Podsumowując, nie wydaje się, aby hierarchia ważności postrzeganych źródeł konfliktów społecznych miała w przyszłości ulec zmianie. Zapewne wymiar władzy i stosunków politycznych okaże się nadal najważniejszy. Oczekiwać też można wzrostu świadomości konfliktów społecznych wynikających z obiektywnych zmian w stosunkach pracy.

Opracowanie: Krystyna Janicka, Instytut Filozofii i Socjologii PAN

Eksperci Polskiego Badania Panelowego POLPAN

Imię i nazwisko	Przykłady zainteresowań w badaniu POLPAN	Email
Kazimierz M. Słomczyński	Struktura klasowa. Postawy społeczno-polityczne.	słomczyński.1@osu.edu
Krystyna Janicka	Sytuacja pracy, płęć. Percepcja konfliktów społecznych.	kjanicka@ifispan.waw.pl
Henryk Domański	Ruchliwość i otwartość struktury społecznej	hdomansk@ifispan.edu.pl
Anna Kiersztyn	Formy zatrudnienia. Prekariat.	chaber@is.uw.edu.pl
Zbigniew Sawiński	Metodologia badań panelowych. Edukacja.	zsawins@ifispan.edu.pl
Ilona Wysmulek	Korupcja. Merytokracja. Wizje sukcesu życiowego.	ilona.wysmulek@ifispan.edu.pl
Michał Kotnarowski	Zachowania wyborcze. Mieszkania.	kotnarowski@ifispan.edu.pl
Małgorzata Mikucka	Zdrowie fizyczne i psychiczne. Samotność osób starszych.	mikucka.m@gmail.com
Marcin Ślarzyński	Poglądy prawicowe. Transfery socjalne.	mślarzynski@ifispan.edu.pl
Kinga Wysieńska-Di Carlo	Egalitaryzm	kingaw228@gmail.com
Katarzyna Kopycka	Ruchliwość społeczna i wczesne kariery zawodowe	k.kopycka@is.uw.edu.pl
Ewa Jarosz	Budżet czasu	ejarosz@ifispan.edu.pl
Danuta Życzyńska-Ciołek	Ubóstwo. Biografie w wywiadach narracyjnych.	dzyczynska-ciolek@ifispan.edu.pl
Anna Turner	Spółeczeństwo sieci. Internet i nowe technologie	annahturner@hotmail.com
Jacek Mazurczak	Nacjonalizm. Autorytaryzm. Radykalizacja.	jmazurczak@ifispan.edu.pl
Wyłącznie w języku angielskim		
Irina Tomescu-Dubrow	Determinanty sukcesu na rynku pracy	dubrow.4@osu.edu
Robert Kunovich	Źródła niepewności	kunovich@uta.edu
Alexi Gugushvili	Ruchliwość społeczna. Zdrowie fizyczne i psychiczne	alexi.gugushvili@sosgeo.uio.no
Joshua Dubrow	Reprezentacja polityczna	jdubrow2000@gmail.com

Publikacje książkowe Polskiego Badania Panelowego POLPAN (w języku polskim)*

- Kiersztyn, Anna, Danuta Życzyńska-Ciołek i Kazimierz M. Słomczyński red. 2017. *Rozwarstwienie społeczne: zasoby, szanse i bariery. Polskie Badanie Panelowe POLPAN 1998–2013*. Warszawa: Wydawnictwo IFIS PAN.
- Wesołowski, Włodzimierz, Krystyna Janicka i Kazimierz M. Słomczyński, red. 2017. *Strukturalizacja społeczeństwa polskiego: Ewolucja paradygmatu*. Warszawa: Wydawnictwo IFIS PAN.

* Na stronie polpan.org, poza wymienionymi książkami w języku polskim, znajdują się informacje o kilku książkach o badaniu POLPAN w języku angielskim oraz o kilkudziesięciu artykułach z tego badania w czasopiśmie naukowych w języku polskim i angielskim.